

Emlébeszéd Kodály sírjánál

2019. március 6-án



A Magyar Kodály Társaság nevében szeretettel köszöntöm mindazokat, akik eljöttek, hogy tiszteljük tegyük Kodály Zoltán sírjánál, halálának 52. évfordulóján. Külön is köszöntöm, aki utolsó évtizedében társa lehetett: Kodály Zoltánné Péczely Saroltát, tiszteletbeli elnökünket. Köszöntöm Kertész Attila elnököt, B. Horváth Andrea társelnököt, az elnökség megjelent tagjait és az egyes szervezetek, kórusok koszorúzó képviselőit.

A Magyar Kodály Társaság nemrégiben kerek 40. évfordulóját ünnepelte. A 40-es bibliai szám: Izrael 40 évig vándorolt a pusztában, mielőtt az ígért föld-

jére léphetett. Jézus 40 napig böjtölt mielőtt nyilvános működését megkezdte. Most pedig éppen a 40 napos nagyböjti időszak első napján vagyunk az egyházi év szerint, amely Krisztus kereszthalála és feltámadása ünnepével, a Húsvétal zárul. Itt továbbszöhetném a gondolatot, hogy mit is hozott számunkra ez a 40 év, de én most a Biblia említése ürügyén inkább arra a Kodályra szeretnék emlékezni és emlékeztetni, akiről ritkán esik szó: a hitvalló, az istenhitből erőt merítő és erőt felmutató Kodályról.

Ha Kodály két, világszerte leggyakrabban előadott művét említenénk, akkor az egyik talán a *Stabat Mater* nemesen egyszerű és ihletetten szép kórusa, a másik pedig a pásztói népdalra írt kórusműve, az *Esti dal* lenne, amelynek kéziratán címként még az áll: *Esti ima*. A *Stabat Matert* Kodály 1898-ban, 16 éves korában komponálta, még kéziratban, spontánul terjedt el, és vált közismertté külföldön is. Hitéről ugyan Kodály nemigen beszélt, azt mégis tudjuk, hogy a nagyszombati években kapott olyan életre szóló hitelményt, ami az 1903-al bezárólag született 7 egyházi művét is ihlette. Ezek: a három *Ave Maria*, amiből kettő elveszett, a *Stabat Mater*, a Mária mennybevételét ünneplő *Assumpta est Maria*, az elveszett mise-töredék és az ihlettségében a régi nagy mesterekével vetekedő szépségű, kétkórusos *Miserere*-tétel (1903).

Ma arra a Kodályra emlékezem és emlékeztetek, aki zeneszerzők generációit nevelte fel Palestrina művészetén. Arra a Kodályra, akit egyik első gyűjtőútján mélyen megérintett a körülvevő táj színeinek vizuális élményén átsűrűdő húsvéti körmenet hangja, a mozsárlövésekkel kísért *Feltámadt Krisztus* énekével; aki a mélyen hívó Zrínyi Miklós művét szózatként komponálta meg; aki az ugyancsak hívó Rákóczi Ferencről készült kantátát írni; aki kórusművében az általa sokat tanulmányozott Esztergomi-mise szerzőjét szólítja meg; aki népével Szent István Istennek erejéért fohászkodik; aki az Esztergom alatt hősi halált halt Balassi Bálint szavaival könyörög Istenhez és aki Lengyel László (vagy Szent László) népét a Magyarok Nagyasszonya elé állítja, a Boldogasszony kiskertjébe, ahol tudja, ha „kérve kérjük, adván adják”, vagyis: „aki zörget, annak ajtót nyitnak”.

Arra a Kodályra szeretnék emlékezni és emlékeztetni, aki akár alkalmas, akár alkalmatlan, a legkeményebb párt-időkben is bibliai hasonlatokkal él beszédeiben, aki a bibliai zoltározó ember hitét, Istenbe vetett bizalmát fogalmazza meg újra és újra, a zoltárfeldolgozásaiban; aki a Nagy Háborút követő országcsonkítás, a vörös diktatúra és a személyes meghurcoltatás napjai után a *Psalms Hungaricus*ban fordul Istenhez hatalmas erővel, és akinek az idegen megszállás, a holokauszt fenyegettségében feldolgozott *Adventi énekét* nehéz elvonatkoztatni az időktől, amelyben született.

Arra a Kodályra emlékezem, aki Jézushoz hasonlóan szent haraggal fordul az Isten házában kufárokodók, az Istent deszakralizálók, Isten dolgait fogyasztóisággá alacsonyító kereskedők, árusok ellen.

Arra a Kodályra szeretnék emlékezni és emlékeztetni, aki maga is beáll a *Karácsonyi pásztortánc* egyszerű pásztorai közé, és aki csatlakozik a vízkereszti királyok ajándékozó hódolatához. Arra a Kodályra, akinél ez nemcsak szólam, hiszen maga is ajándékozó volt, ajándékozott pénzt, lakást, állást, hivatást, amire szükség volt. Akinek megbízásából Nádasi Alfons atya hónapról hónapra listányi címet látogatott végig, kézbesítve a rászorulóknak Kodály Zoltán tárgyiasult szeretetét.

Arra a Kodályra emlékezünk, aki a II. világháború pincében töltött, rettegéssel teli napjaiban a *Missa Brevis* komponálásából merített vigasztalást, és bemutatásával lelkiert adott az Operaház pincéjében rekedt művészeknek is.

Arra a Kodályra emlékezem, aki mellé szívesen csatlakozott sétáján a képzőművész Konok Tamás az 50-es évek fullasztó légkörében, mert mint mondta, „addig is biztonságban éreztem magam.” Arra a Kodályra emlékezünk, aki vissza merete utasítani Révai József kérését, hogy az Isten nevével kezdődő himnusz helyett másikat írjon; akire Aczél György megjegyzi: „... az ő nacionalizmusa, klerikalizmusa, kispolgári nézetei sok gondot okoznak nekünk.”; aki élet-halál kérdésekben Rákossal, Kádárral, a kor rettegett politikusaival levelezik, és akiről Keresztury Dezső

megjegyzi, hogy „Rendkívül bátor ember volt, de azért volt olyan rendkívül bátor, mert sokszor vacogva volt az. Ennek nemegyszer lehettem tanúja.”

Arra a Kodályra emlékeztetek, aki a maga hírnév utáni vágyát teszi félre, amikor látja, hogy most a gyermekruha-varrás, a palatáblára-rajzolás ideje van itt, amikor látja, hogy téglát hordani, kubikolni kell, és mindezt nem várt hálát vagy köszönetet. Számunkra a legnagyobb ajándéka azonban önmaga volt, hiszen szeretett népe felemeléséhez ajánlkozta oda magát, méricskélés nélkül, s mondott le a sokak által válsztott külföldi érvényesülésről.

Arra a Kodályra emlékezem és emlékeztetek, aki a legmagasabb rendű érzést, a hálát is fontosnak tartotta kifejezni Isten felé, „hálát adni mindenért” Sík Sándor szavaival és az Egyház egyik legrégebb és legszebb magasztaló énekével, a *Te Deum*mal, ami vulkán erejével tör az égig.

Arra a Kodályra szeretnék emlékezni és emlékeztetni, akitől nem volt idegen a templomban az Oltáriszentség előtti időzés, és aki ötféle zenei stílusban fogalmazta zenére Szent Tamás csodálatos Úrnapi himnuszának versszakait. Aki Európa gregorián központjait végigjárva tanulmányozta az Egyház legősibb zenéjét, mert mint mondta: „nem tudta elviselni, hogy éppen a gregoriánban, mint az Egyház leghivatalosabb stílusában ne legyen biztos tudása.” S akit Szabó Polikárp a regensburgi dómban látott graduálával a kezében, amint “Olyan elmélyülten nézte a kottát, mint aki tanulva imádkozik, vagy imádkozva tanul.” Aki Nádasi Alfonzzal rózsát küldetett Solemnes-be, a gregorián tudományos vizsgálatát kezdeményező egykori solemnes-i apát, Dom André Mocquereau sírjára, hogy így fejezze ki tiszteletét.

A mi dolgunk ma az, hogy magunk számára is kérjük az ő hitének erejét, hogy ismerjük fel gazdagságunkat, tudjunk kérni és elfogadni, főként pedig adni, akár kérés nélkül is. Merítsünk erőt mi is abból, hogy ezeket a műveket minél többet énekeljük.

A Magyar Nemzetet jelképező nóialak Kodály Zoltán sírján arra a kodályi életműre támaszkodik, amely a hit kősziklájára épült. Az ezen az alapon álló Kodály-életműből meríthetünk mindenkor mi is biztonságot, erőt és jövőbe vetett reményt.

EZ a mi örökségünk.

Dr. Szalay Olga

A Magyar Kodály Társaság társelnöke

*Közreműködött a Hunyadi Véndiák Kórus,
Sebestyénné Farkas Ilona vezetésével.*